

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

Pr. Prof. Dr. Mihai HIMCINSCHI*

Rezumat:

Botezul este o Taină misionară prin excelență. Cu această taină, o persoană își mărturisește public hotărârea de a deveni creștin, dar și adeziunea sa la învățătura și spiritualitatea Bisericii. Este dovada vizibilă a viețuirii ca ucenic și frate al lui Hristos, copil înfiat de Tatăl cel Ceresc și nou-născut sfințit de Duhul Sfânt, iar această comuniune este trăită deopotrivă eshatologic și social.

Cuvinte cheie:

Biserică, Botez, convertire, misiune, identitate creștină, libertate religioasă, Sfinte Taine, înfiere, îndumnezeire

Biserica ne învață că prin Taina Sfântului Botez devenim cetățeni ai Împărăției Cerurilor și membri ai comunității de creștini ce înaintază teantropic și continuu spre dobândirea acestei împărății. Prin Botez, omul are începutul vieții noi și scopul final al acesteia, ambele nedesăvârșite încă.

Din punct de vedere misionar, Botezul este considerat un element esențial de *eclesiogeneză* și conferă celui botezat responsabilități etice, apostolice și ecleziastice. Nu poate fi disociat de viața creștină, iar cei botezați primesc sarcini misionare în calitate de membri ai poporului lui Dumnezeu, ca unii ce au dobândit preoția împărătească (*1 Ptr 2, 9*).

Botezul ca naștere spirituală este rezultatul unei alegeri libere de *dinaintea* actului în sine. Într-un anume sens, devenim *apoi* părinți și fii, în mod propriu și în același timp, printr-o creație nouă. În acest sens, convertirea prebaptismală¹

---

* Pr. Dr. Mihai Himcinschi, profesor (Misiologie și Ecumenism) la Facultatea de Teologie în cadrul Universității *1 Decembrie 1918* din Alba Iulia E-mail: himmihai@yahoo.com.

¹ Marc Spindler, *Baptême et mission*, Les Éd. du CERF, Paris, 2001, p. 34

Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinski

este, înainte de toate, opera libertății și lucrarea nevăzută a harului, adică act teandric. Unirea fiecărui suflet cu Logosul Întrupat nu este decât un aspect al unei realități prime și anterioare stării baptismale, realitate care este – de fapt și prin comparație – unirea Cuvântului cu natura umană începută de la Întrupare.

Între Botez și celelalte Taine există o legătură ființială dată de harul unic al Dumnezeirii pe care-l împărtășesc, pentru că prin toate se stabilește o comuniune teandrică, o conlucrare liberă între om și Dumnezeu. În sensul acesta, Sfântul Pavel avea dreptate când compara unitatea dintre Hristos și Biserică, adică a celor botezați, deja calificați ca *mădulare* ale Trupului tainic, cu Hristos, Capul sau Mirele Bisericii. Propriu-zis teologia mistică este – în ordine – prima, apoi teologia dogmei, sau dogmatică, care prezintă etapele și efectele/implicațiile noii nașteri.

Unitatea baptismo-maritală a sufletului uman cu Logosul Întrupat² este foarte bine conturată la Sfântul Grigorie de Nyssa în comentariul său la Cântarea Cântărilor. Aici se exprimă și punctul de vedere social/teologic al unității Cuvântului și al Bisericii, dar și punctul de vedere individual/mistic al unității Cuvântului cu sufletul uman, unitate într-o continuă perihoreză posibilă doar prin/în har.

Viața duhovnicească a creștinului este dependentă total de viața dumnezeiască a Bisericii care ni se comunică prin Sfintele Taine, rânduieli bisericești ce evidențiază atât libertatea noastră filial-umană, cât și conlucrarea acțiunii umane și dumnezeiești.

Botezul este o a doua naștere, o naștere în Duh. Ontologic, Dumnezeu creează/face pe om, *facerea fiind începutul natural al existenței care sub robia păcatului și a morții duce întotdeauna la stricăciune*. A doua ființare este *nașterea cu trupul*, iar a treia este *nașterea baptismală*. Și Fiul lui Dumnezeu Se naște cu Trupul, dar supranatural. Nașterea supranaturală, în cazul Mântuitorului, nu mai ține de facere ca la primii oameni, deși rămâne naștere reală și întru toate asemenea cu a noastră, exceptând păcatul, și nu primește stricăciunea ca stare ontologică ca în cazul nașterii omului sub robia păcatului și a morții. Ca să fim și mai preciși, ar trebui să situăm această revelație, adică Nașterea Sa Supranaturală, în articulația operei de re-creație a Fiului și a Duhului în iconomie.

Sfântul Maxim Mărturisitorul³ a constatat simultaneitatea și conjugarea acestor două dimensiuni ale *Iconomiei*: în creația omului (*imago Dei*) și în creația trupului lui Hristos, Cuvântul Întrupat, act dumnezeiesc ce a pus în evidență posibilitatea asemănării cu Dumnezeu:

---

² Vezi pe larg, Jean Daniélou, *Platonisme et théologie mystique. Doctrine spirituelle de Saint Grégoire de Nysse*, Éd. Montagne, Paris, 1953, p. 24.

³ Pe larg, J. Cl. Larchet, *Le baptême selon saint Maxime le Confesseur*, Revue des sciences religieuses, 65, 1991, p. 51-70.

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

„Omul a fost făcut de la început după chipul lui Dumnezeu ca să se nască cu voința din Duh și să primească asemănarea adusă lui prin păzirea poruncii dumnezeiești, ca să fie același om făptură a lui Dumnezeu după fire și fiu al lui Dumnezeu și *dumnezeu* prin Duh după har. Căci nu era cu putință ca omul creat să se arate astfel fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu prin îndumnezeirea din har, dacă nu se naștea mai înainte cu voința din Duh, datorită puterii de-sine-mișcătoare și liberă aflată în el prin fire”⁴.

Botezul este *taina misionară* prin excelență. Primit fiind Botezul, persoana face publică decizia sa de a crede, de a deveni creștin. Este un *cuvânt vizibil* al ucenicului lui Hristos care se adresează celor apropiați și poporului Său, și în același timp este un *cuvânt vizibil al lui Dumnezeu Cel în Treime*, al Tatălui Care adoptă un nou fiu, al Fiului Care primește pe noii fii botezați în comuniunea Sa și al Duhului Care realizează nașterea cea nouă și care sfințește. Fiind toți mădulare ale lui Hristos prin Sfântul Botez, și apoi prin Sfânta Împărtășanie, suntem uniți real și cu celelalte mădulare, căci facem parte din același Trup.

Această comuniune are perspectivă socială și eshatologică numai din punct de vedere eclezial. Cel botezat intră ca membru în Împărăția Cerurilor și devine, în același timp, cetățean văzut și cunoscut în toată lumea, aparținător al unei Biserici locale în care devine și *fondator/mădular istoric*.

Așadar, Botezul este un element esențial de ecleziologie, dar și un element de înnoire sau noutate ontologică a naturii umane deschisă relaționalității. Aspirația naturii umane, care a dinamizat *chipul* spre scopul ei ultim, nu a putut singură să împlinească în om, în ceea ce omul a dobândit după cădere. De aceea, este nevoie de o noutate unei ordini ființiale restaurate, anume aceea a filiației omului chemat să se apropie prin credință și Botez în mod liber și conștient de Dumnezeu Treimic. Credința baptismală, comuniune a energiei umane cu energia dumnezeiască, nu este văzută ca extensiune omogenă a *unui* în *altul*, în sens panteistic, ci este împlinită în harul dumnezeiesc care conlucrează cu voința și energia umană, și invers. De la Botez, nu putem vorbi de două naturi sau lucrări, divină și umană, independente sau autonome, căci naturalul autonom creat devine, prin libertatea voinței și a mărturisirii de credință, mediul deplin transparent al energiilor dumnezeiești. Botezul se numea în Biserica veche și *desăvârșire*, pentru că omul era introdus printr-un act de voință liberă, în mișcarea desăvârșirii în Dumnezeu.

În teologia ortodoxă energia caracterizează natura⁵ și nu modul după care a fost această energie împlinită sau aplicată. Totuși, ține de efortul voinței personale,

⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, trad. D. Stăniloae, P.S.B., vol. 80, EIBMBOR, București, 1983, p. 294.

⁵ D. Stăniloae, „Natură și har în Teologia bizantină”, în *O*, 3/1974.

Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinski

un efort întotdeauna ascetic, în a se deschide firea creată harului necreat chiar înainte de Botez. Pentru Părintele Stăniloae, ascetica și mistica, sau antropologia de-săvârșirii creștine, semnifică un urcuș și un pisc, echivalente experienței supremei apropieri a Divinității de persoana umană cu ajutorul forțelor naturale ale acesteia, mereu sprijinită de puterea divină ce se află, de la Botez, în fiecare creștin.

Asceza – pre și postbaptismală – nu înseamnă distrugerea umanului, ci tocmai înaintarea spre profunzimea de taină ale acestuia, în care Hristos Însuși sălășluiește începând cu apele Botezului și Se dezvoltă prin împărtășirea tot mai deasă și cu vrednicie cu Trupul și Sângele Său, în Euharistie. Transfigurarea omului botezat, sub lucrarea Duhului Sfânt, trebuie să se răsfrângă în relațiile lui cu membrii comunității ecleziale, precum și în relațiile cei aflați în afara Bisericii. Fiecare mădular trebuie să fie făcut liber de păcat, în mod personal, prin Dumnezeu. De aceea și fiii creștinilor nu devin liberi ca fii ai lor, ci numai unindu-se personal cu Hristos prin Botez. Libertatea relațiilor comunionale, interumane și interecleziale, este o cerință de intrare personală în relație cu Hristos, cel cu totul liber prin Sine de robia păcatului, apoi cu ceilalți.

Păcatul și-a pierdut puterea acuzatoare, căci ne-am unit în Botez cu Hristos Cel atotcurat și Dumnezeu, Care a șters păcatul strămoșesc din noi și ne-a dat putere să ne opunem păcatelor personale, iar când săvârșim păcate, negându-le prin pocăință, nu mai putem fi acuzați. În acest sens, *datoria omului de a face pocăință implică amintirea perpetuă a Botezului*. Adam și-a trădat vocația sa care chema la o comuniune liberă cu Dumnezeu întru asemănarea Lui. Singur Fiul lui Dumnezeu făcut Om, dovedind posibilă asemănarea în firea Sa umană, a putut oferi omului adopția filială pe care a pierdut-o Adam cel dintâi, preferând nașterea cu trupul și oferind omului nașterea în Duhul.

„Căci ceea ce a părăsit Adam (nașterea din Duh spre îndumnezeire) de bunăvoie, fiind osândit să se nască trupește spre stricăciune, a restabilit Acesta, făcându-Se de bunăvoie om, ca un bun și de-oameni-iubitor. Căci S-a așezat sub greșeala noastră, osândindu-Se cu voia pe Sine însuși împreună cu noi El, Cel singur liber și fără de păcat. Și primind să suporte nașterea noastră din trupuri, în care stătea puterea osândeii noastre, a restabilit tainic nașterea noastră în Duh. Și dezlegând în Sine, pentru noi, legăturile nașterii trupești, ne-a dat nouă, celor ce credem în numele Lui, putere prin nașterea cu voia în Duh, să ne facem fii ai lui Dumnezeu în loc de fii ai trupului cu voia în Duh”⁶.

Ceea ce în omul natural este aspirație spre cele înalte, aceea este credința în omul botezat.

---

⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 296.

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

„Credința – afirmă în continuare Sfântul Maxim Mărturisitorul – este Împărăția lui Dumnezeu fără formă, iar Împărăția este credința care a primit în chip dumnezeiesc o formă. Deci pe temeiul acestui fapt, credința nu este în afară de noi. Dar noi, cultivând-o prin poruncile dumnezeiești, o facem să devină Împărăția lui Dumnezeu, care e cunoscută numai de cei ce o au. Iar Împărăția aceasta înfăptuiește unirea nemijlocită cu Dumnezeu a celor ce fac parte din ea”⁷.

Sfânta Euharistie urmează, ca rânduială liturgică, după Botez și Mirungere. Din punctul de vedere al misiunii baptismale, virtutea premerge cunoașterii Revelației, a creșterii în înțelegerea ei, aceasta din urmă fiind considerată drept *treaptă mai înaltă*.

Prin Botez și prin virtute, ne omorâm voia egoistă, dar nu ne omorâm energia virtuții. Prin cuminecătura cu adevărul, uităm de noi înșine, chiar ca subiecte ale virtuții, ca să nu mai trăiască decât adevărul⁸. Pentru două motive a rânduit Dumnezeu ca ostașii să străpungă coasta lui Hristos: a) ca să se vadă în aceasta împlinirea unor proorocii despre Hristos, deci că El este cu adevărat Hristos, și b) ca să se vadă că Taina Botezului și a Sfintei Împărtășanii conțin apa și sângele ce curg în mod nevăzut mai departe din Sfântul Trup al lui Hristos, deci că prin ele facem apa și sângele nostru purtătoare ale apei și sângelui trupului Său jertfit, ca și noi să înviem asemenea Lui. Trupul Lui mort se afla la capătul suferinței pământești și în trecere spre înviere, prin sufletul Lui întărit de dumnezeirea Lui. Deci și apa și sângele ce curgeau din El parcurg acest drum⁹.

Pentru noi, a dobândi adopția filială și puterea de a ne asemăna personal cu Dumnezeu este scopul suprem al existenței. Hristos, după ce a asumat natura noastră în Întrupare, a acceptat/suportat de a fi botezat făcând ascultare Tatălui, pentru că și Tatăl acceptă/suportă pe cel botezat ca și pe un fiu al Său.

„Cuvântul, Care a creat firea oamenilor, să elibereze pe om și să-l readucă la fericirea dumnezeiască, Se face cu adevărat om dintre oameni și Se naște trupește fără de păcat pentru om și Se botează suportând, Cel ce e Dumnezeu după ființă și Fiul lui Dumnezeu după fire”¹⁰.

Sinergismul baptismal se păstrează de-a lungul întregii vieți spirituale aflate în ascensiune, deși mereu trăim sub teama că Botezul nu este suficient de rodnic și că sufletul renunță prea ușor la harul baptismal în favoarea viciilor lumești. Din

⁷ Idem, *Răspuns către Talasie*, trad. D. Stăniloae, Filocalia, vol. III, Ed. Harisma, București, 1994, p. 131.

⁸ D. Stăniloae, *nota 179*, Filocalia, vol. III, Ed. Harima, București, 1994, p. 478.

⁹ Idem, *nota 2144*, P.S.B., vol. 41, EIBMBOR, București, 2000, p. 1134.

¹⁰ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 295.

Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinski

acest moment, se evidențiază tot mai mult necesitatea unității dintre voința noastră cu harul celorlalte taine pentru ca să putem urca continuu treptele desăvârșirii, fără să cădem (*I Co* 10, 12).

„Prin dumnezeiescul Botez, deși ne-a renăscut Domnul și prin harul Sfântului Duh ne-a pecetluit pentru ziua răscumpărării, totuși ne-a lăsat să avem încă un trup muritor și pătimator; și scoțând pe căpetenia răutății din cămările sufletului, totuși îl lasă să ne ispitească pe din afară, ca omul înnoit, după Noul Testament, adică după Evanghelia lui Hristos, trăind în fapte bune și pocăință și suportând durerile și exercitându-se prin ispitele dușmanului, să se pregătească spre primirea nestrucăciunii și a bunătăților viitoare din veacul ce nou”¹¹.

Dumnezeu ne-a dat puterea să devenim asemenea Lui, artizani (ἐργάτας) ai asemănării Sale. Această *mobilitate fințială* ne este un adevărat *asociat* în urcarea noastră spre cer, însă acest *status mobilis* nu se poate dispensa de viața sacramentală din care mereu se hrănește, la început de drum, dar și pe cale. Putem ușor remarca un paralelism între cele trei căi ale desăvârșirii (purificare, iluminare, desăvârșire) și cele trei taine ale inițierii (Botezul, Mirungerea și Euharistia). În toate, și prin toate, se conjugă voința noastră cu harul lui Hristos împărtășit de Duhul Sfânt.

Botezul corespunde primei căi sub dublu aspect: de purificare și iluminare, Mirungerea corespunde celei de-a doua prin dublul său aspect: cel tainic al lumii văzute (ὁρατός) și cel de înălțare către lumea nevăzută (πνευματικός), iar Euharistia este în raport cu viața mistică principalul factor al comuniunii omului cu Dumnezeu, dar și ieșire din lume și din sine (ἐκστασις).

Conjugarea hristologiei și a pnevmatologiei în taina botezului lui Hristos, care a pecetluit adopția filială a umanității noastre asumată în Întrupare, este o constantă a teologiei Părinților greci de după Sfântul Irienu¹². Restaurarea bap-tismală a firii umane este hristo-pnevmaică. Umanitatea din Iisus Hristos este în stare să-L exprime pe Dumnezeu, să primească odihnă și strălucirea Sfântului Duh Care odihnește asupra-I, și strălucind în Fiul lui Dumnezeu din veci, Se odihnește și strălucește iconomic și în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu întrupat. „Iisus este astfel ținta sau capătul final al tuturor drumurilor lui Dumnezeu către lume”¹³. Odihnindu-Se în firea Sa umană, Duhul ne aduce în starea de filiație față de Tatăl

¹¹ Sfântul Grigorie Palama, *Omilii*, vol. I, *Omilia 16, La Întruparea Domnului*, trad. Constantin Daniel, Ed. Anastasia, București, 2000, p. 248.

¹² „Fiul lui Dumnezeu a devenit Fiul Omului, după cum îl indică numele Lui de Uns (Hristos), căci Hristos a întrupat mai presus de toate pe Cel care I-a dat ungerea, pe Cel care a primit-o și Ungerea înseși. Tatăl este Cel care a oferit ungerea, Fiul este Cel care e uns în Duhul, Care este Ungerea”, Sfântul Irineu de Lyon, *Adversus haereses* III, 18, 30.

¹³ W. Bruening, *Wer ist Jesus Christus*, Styria, 1974, p. 616.

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

și ne face frații lui Hristos, pentru că același Duh Se odihnește după lucrare și în noi cei care stăm în legătură cu Tatăl prin Fiul întrupat.

„El (Duhul) în Fiul e Duh de Fiu, nu e cel ce-L precede, e Duh al celui ce-L primește. Și noi Îl primim ca Duh de Fiu, pentru că ne-a făcut și pe noi fiu, avem și noi Duh de Fiu. Duhul Fiului este și peste El ca om și se împarte și nouă. E o taină uriașă”¹⁴.

Sfântul Maxim Mărturisitorul a preluat și a dezvoltat doctrina îndumnezeirii omului în intuițiile cele mai profunde ale teologiei anteniceene, pornind de la Sfântul Dionisie Areopagitul, Evagrie și Sfântul Irineu de Lyon¹⁵ și a găsit *din instinct* Iconomia Persoanelor Trinitare Care au operat îndumnezeirea omului căzut, fiecare după propria-I modalitate, afirmând că:

„și de acolo (de jos) iarăși ne va ridica (Hristos) la cea mai înaltă treaptă a celor dumnezeiești, la Părintele luminilor, și ne va face părtași ai firii dumnezeiești prin împărtășirea de Duhul după har, iar în temeiul acestui fapt vom fi fiu ai lui Dumnezeu, purtând în chip neprihănit, întregi, pe Însuși pricinuitorul harului, pe Fiul după fire al Tatălui, întreg, fără marginire, pe Cel de la Care, prin Care și în Care avem și vom avea existența, mișcarea și viața”¹⁶.

Viața sacramentală în Biserică este recunoscută ca *mistagogie*, ca inițiere progresivă ce conduce sufletul până la piscul vieții mistice, până la *întunericul supra luminos*. Nașterea duhovnicească apare, de la început, ca o operă a libertății umane de a accepta moartea și învierea de la Botez, ca primă etapă. Această moarte înfăptuită ontologic prin apa Botezului se prelungește de-a lungul întregii vieți duhovnicești prin mortificarea ascetică, prin lupta împotriva patimilor, în cadrul primei etape a purificării și se continuă până la împlinirea vieții mistice, în ultima etapă a desăvârșirii. Numai în Hristos, și prin Botez, omul a găsit modul ipostatic de adopție filială „prin care El ne-a hărăzit mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftelor celei din lume” (2 Ptr 1, 4). *Tropos*-ul filial este o chemare hristo-pnevmatică a libertății personale în care colaborează Dumnezeu și omul: „iată ne-a dăruit nouă Domnul chip de mântuire și ne-a

¹⁴ Sorin Dumitrescu, *7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, Ed. Anastasia, București, 1992, p. 26.

¹⁵ Cf. textului Sfântului Irineu: „*sic in fine Verbum Patris et Spiritus Dei, adunitus antiquae substantiae plasmationis Adame viventem et perfectum efficit hominem, capientem perfectum Patris*”, Adv. Haer. V, 1, 3).

¹⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*, trad. D. Stăniloae, Filocalia, vol. II, EIBMBOR, București, 2008, p. 338.

Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinschi

dat nouă puterea veșnică de a ne face fii ai lui Dumnezeu. Prin urmare în voia noastră stă mântuirea noastră¹⁷.

Botezul creștin a fost preînchipuit în Vechiul Testament de *trecerea* prin Marea Roșie a poporului lui Israel. Acest *paști* curăță poporul de spurcăciunea contaminării ontologice a lui în vremea petrecută în Egipt. Botezul este și el o *trecere*, o purificare de păcate, dar cu *Hristos – Paștele nostru*. La fel, rugul, care ardea fără să se mistuiască, preînchipuie iluminarea baptismală (φωτισμός) prin *descălțarea* de patimi. În sens real, cel ce se botează vine desculț¹⁸ spre apa sfințită, conștient că încălțările sunt simboluri ale înținăciunii, stricăciunii și mortificării: „cei care vor să curățească trebuie să dezlege sufletul de trup și de păcatele trupului, așa cum dezlegi piciorul de legătura lui”¹⁹.

Harul Botezului este nașterea ipostatică în Duhul ca și fiu al lui Dumnezeu, naștere care ne-a adus înfierea. Modul ipostatic al libertății a *inovat* voința naturală care a făcut să ne renaștem după un anumit fel de a exista, nemaiauzit, care a respectat deplin ordinea esențială și energetică proprie. Această ontologie nouă, oferită de renașterea baptismală în Hristos prin Duhul Său, continuă în planul eclezial actul hristomorfizării umane.

„Sfânta Biserică a lui Dumnezeu ni se arată făcând aceleași lucruri cu noi ca și Dumnezeu, imitându-L cum imită o icoană modelul său. Căci sunt mulți și nesfârșiți la număr cei ce fac parte din ea și sunt renăscuți și recreați în duh: bărbați, femei și copii, despărțiți și foarte deosebiți după gen și înfățișare, după neamuri și graiuri, după viață, vârstă, păreri, meșteșuguri, chipuri, moravuri și aptitudini, după știință și slujbe, după soartă, caracter și deprinderi. Dar tuturor Biserica le dă deopotrivă o singură formă și numire dumnezeiască, adică existența și numele de la Hristos”²⁰.

Botezul este dezbrăcarea de cele vechi, a *hainelor de piele* (Fc 3, 21). Această icoană exprimă condiția umană căzută în diferite patimi.

„Cel ce are de gând să se sfințească lui Dumnezeu și să-și aducă trupul său ca victimă neomorâtă, într-o jertfă vie și într-o slujire cuvântătoare, nu

¹⁷ Idem, *Cuvânt ascetic*, trad. pr. D. Stăniloae, *Filocalia*, vol. II, Ed. Harisma, București, 1993, p. 57.

¹⁸ „Nu este îngăduit picioarelor încălțate să urce către înălțimea aceea unde se vede lumina adevărului, ci trebuie să fie îndepărtat de la temelia sufletului învelișul din piele moartă, cu care a fost înfășurată firea omenească atunci, când, prin neascultarea vocii divine, am rămas goi”, Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre viața lui Moise, sau despre desăvârșirea prin virtute*, trad. D. Stăniloae, P.S.B., vol. 29, EIBMBOR, București, 1982, p. 42.

¹⁹ Sfântul Clement Alexanfrinul, *Stromatele*, trad. D. Fecioru, P.S.B., vol. 5, EIBMBOR, București, 1982, p. 342.

²⁰ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mystagogia. Cosmosul și sufletul, chipuri ale Bisericii*, trad. D. Stăniloae, EIBMBOR, București, 2000, p. 14.

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

trebuie să-și înăbușe sufletul printr-o îmbrăcăminte groasă și foarte cărnoasă a vieții, ci să-și subțieze ca pe o pânză de păianjen, prin curățirea vieții, toate deprinderile lui și să se apropie de cele purtate în sus, adică să se facă aerian frângând firea aceasta corporală, ca, atunci când vom auzi trâmbița cea de pe urmă, aflându-ne neîngreuiți și ușori, să fim răpiți în văzduh împreună cu Domnul, nefiind atrași la pământ de nici o greutate²¹.

Paralelismul dintre hainele de piele și dezbrăcarea lor trebuie înțeles ca fiind între Botez și efortul ascetic. Haina nouă a Botezului primită de neofit trebuie înțeleasă, pe de o parte, în sensul paulin al înveșmântării în Hristos, iar pe de altă parte, toată viața duhovnicească ce constituie un îndelung efort de lepădare de patimi și de îmbrăcare a virtuților evanghelice, efort ce rează în lumină și prelungește misterul baptismal. Hristos prezent în noi la Botez, deși nesimțit de noi, *ne dă puterea de a birui patimile și de a merge mai departe*. Aceasta e puterea lucrătoare a primei parusii. La început Iisus îndemnându-ne de sub vâl²² numai, prin porunci, ne apare aspru, fără *frumusețe*, abia pe urmă ni Se arată și ne atrage prin dulceața și frumusețea cunoașterii Lui, în timp ce noi ne împărțășim de celelalte Taine.

Prin Întrupare, Cuvântul a sfințit întreaga natură umană, dar această viață dumnezeiască este și cea care continuă dezvoltându-se dinamic, ca un aluat ce dospește toată frământătura umanității, și este văzută într-un singur Trup tainic, Biserica. Dinamismul creșterii este dat de Sfintele Taine, dar Botezul – în mod particular – este pentru toate izvor unic al iluminării și al tuturor virtuților. Întreaga doctrină a iluminării mistice este o realitate supranaturală inerentă a harului baptismal. Prin toate Tainele se revarsă în om viața dumnezeiască, harul Preasfintei Treimi care se sălășluiește în umanitatea Mântuitorului și coboară de aici prin împărțășirea Sfântului Duh. Toate Tainele au scopul de a preface, succesiv, întreaga noastră ființă după modelul Omului Hristos.

Însă, Botezul este prima taină, ușa de acces spre celelalte Taine, este cea care te face creștin, cea care exprimă în mod desăvârșit identitatea creștină ce nu se pierde, nici nu se reînnoiește niciodată. E momentul unic în care *viața cea adevărată* se vedește în om. Hristos ne așează în starea Lui de după nașterea din Fecioară și înainte de moarte și înviere²³, stare pe care trebuie să o potențăm printr-o creștere asemenea Fiului Întrupat (*Lc 1, 80*).

Nașterea din nou este icoana Botezului, un început spre veșnicie. În natura care ne-a fost dată, sau în *chipul lui Dumnezeu* care a definit această natură, omul

²¹ Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, p. 82-83.

²² Haina albă a Botezului este dovada vizibilă a recuperării incoruptibilității originale.

²³ D. Stăniloae, „Numărul Tainelor, raporturile dintre ele și problema Tainelor din afara Bisericii”, în *O*, 2/1956, p. 199.

Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinschi

este purtătorul unei vocații: să dobândească asemănarea cu Dumnezeu, să devină fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu prin har²⁴. Taina Botezului creează doar o temelie ontologic-umană prin care ni se descoperă, tainic și succesiv, efectele iconomiei mântuitoare pe care Mântuitorul le-a întrupat în propriul ipostas. Efectele baptismale – purificarea, iluminarea și înfierea - sunt regeneratoare/restauratoare firii umane pentru că se bazează în mod real pe moartea celor vechi din viața *antebaptismală*, dar și pe accesul la o viață nouă *postbaptismală*, în același timp.

În cadrul Botezului se face mărturisire de credință. Legătura dintre cele două o comentează Sfântul Vasile cel Mare astfel:

„Cum am devenit creștini? Prin credință, ar putea spune fiecare. În ce fel ne mântuim? De bună seamă, renăscându-ne prin harul botezului... dacă botezul înseamnă începutul vieții mele, iar prima dintre zile este aceea a renașterii, este clar că cuvântul cel mai de preț dintre toate este cel rostit (la primirea) botezului înfierii... îmi doresc să merg la Domnul cu această mărturisire, iar aceștia (cei botezați) să mențină în mărturisirea credinței și în doxologie învățătura (subscrisă) la botez”²⁵.

În viziunea *basiliană*, mărturisirea de credință baptismală este *cale pentru viața veșnică a fiilor lui Dumnezeu*.

Hristomorfa, care ne-a fost comunicată în Botez, este o dispoziție ontologică cu care a fost înzestrată natura noastră umană ca să poată răspunde activ chemării noastre adoptive în care Mântuitorul ne-a înviat personal și real, ca fii ai Tatălui Ceresc, și ne-a cerut să intrăm, prin Biserică, întru asemănarea firii Sale umane restaurate ca Fiu al lui Dumnezeu Întrupat.

„Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, care cuprinde atâtea taine ale mântuirii noastre în sfânta rânduială a dumnezeieștilor simboale ce se săvârșesc, (prin aceasta ea, făcând pe fiecare dintre noi să-și ducă viața după Hristos, potrivit însușirilor sale, scoate la arătare darul înfierii, dat prin sfântul botez în Duhul Sfânt într-o viață după voia lui Hristos”²⁶.

Botezul este Taina Noului Legământ, în care trăim evenimentul morții și a învierii lui Hristos. Acest Legământ are valoare universală în care suntem implicați reciproc într-un angajament permanent față de Dumnezeu²⁷. În Botez, Dumnezeu

²⁴ J. Cl. Larchet, *Le Baptême*, en vol. *La divinisation de l'homme selon saint Maxime le Confesseur*, Éd. du CERF, Paris, 1996, p. 410.

²⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, trad. Constantin Cornițescu, *PSB.*, vol. 12, EIBMBOR, București, 1998, p. 41.

²⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 44.

²⁷ Cel botezat poate păcătui: „Tu zici că odată cu venirea lui Hristos, a fost osândit păcatul (Rom. 8, 3) și că după botez răul nu mai află condiții de a isca gânduri în inima (omului); ignori,

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

Se dăruiește pe Sine și intră cu noi în comuniune de har. Hristos ne face să intrăm cu El în propriul Său Botez, acela al morții și învierii Sale. Prin harul Mântuitorului intrăm în istoria trinitară a mântuirii înfăptuite prin Biserică. Acest mod de viață după Hristos nu este o simplă imitație a Lui, ca și ceva din exterior. Ea este renaștere în Duhul²⁸, în modul ipostatic al fiilor lui Dumnezeu pe care am întâlnit-o în Însuși Hristosul Domnului și prin care ne este permis să îndrăznim și să-L numim împreună cu El pe Dumnezeu, Părintele nostru.

„Chemarea atotsfântă și preacinstită a marelui și fericitului Dumnezeu și Tată este simbolul înfierii adevărate și reale, care ni se va da prin darul și harul Duhului Sfânt. Prin această înfiere biruindu-se și acoperindu-se tot ce-i însușire omenească, prin coborârea harului, se vor face și vor fi fiii lui Dumnezeu toți sfinții, care s-au luminat încă de aici cu frumusețea dumnezeiască a bunătății”²⁹.

Filiația baptismală ne atribuie calitatea/identitatea de cetățeni ai Împărăției Sfintei Treimi. Biserica mereu a botezat spre *iertarea păcatelor* (Crez, art. 10) pentru că Dumnezeu nu-și poate comunica prin har viața interpersonală și treimică fără ca să ne curățim de tot ceea ce-I este neplăcut, de tot ceea ce devine obstacol în procesul mântuirii. Așa Botezul devine, prin excelență, Taina îndumnezeirii noastre, a dobândirii unei identități noi printr-o naștere nouă, de sus, în care harul trinitar se enipostiază în firea noastră recreată, iar noi devenim – cum afirmă Sfântul Apostol Pavel – fiii Părintelui, frații Domnului și părtașii Duhului: *Căci câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu. Pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte! Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu. Și dacă suntem fii, suntem și moștenitori – moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim* (Rm 8, 14-17).

Însă, faptul că mulți dintre cei care au primit botezul, de la venirea Domnului până acum, au avut uneori cugete viclene? Nu s-au abătut unii dintre ei la deșertăciuni, la desfrânare și îmbuibare? Oare, toți câți au intrat în Biserică au și inima curată? Nu aflăm că după botez multe păcate se săvârșesc și mulți păcătuiesc? Deci, și după botez tâlharul poate să intre (în suflet) și să facă ce vrea”, Sfântul Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, trad. Constantin Cornițescu, P.S.B., vol. 34, EIBMBOR, București, 1992, p. 157.

²⁸ „Cei ce ne-am botezat prin Duh, în cea dintâi nescricăciune a lui Hristos, după trup, așteptăm în duh nescricăciunea cea de pe urmă a Lui, păzind, prin stăruința în fapte bune și prin mortificarea de bunăvoie, pe cea dintâi, nepătată. Dintre cei ce o au pe aceasta niciunul nu se teme de pierderea bunurilor pe care le are”, Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Capete gnostice*, (I, cap 87), trad. D. Stăniloae, *Filocalia*, vol. II, Ed. Harisma, București, 1993, p. 175.

²⁹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 34-35.

Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinschi

Înfierea ne aduce și iluminarea, descoperirea cunoștinței de Dumnezeu, o experiență dătătoare de viață și mântuitoare care permanent pune în practică acțiunea verbelor *a trăi* și *a cunoaște*, de aceea Botezul se săvârșește într-o adâncă atmosferă epiclectică. Lucrare a Tatălui și a Fiului, Botezul este și un act al Duhului Sfânt³⁰. Invocarea Duhului este indispensabilă, căci Biserica în sine este Trupul lui Hristos asupra căruia Se odihnește și strălucește neconținut Sfântul Duh.

Această participare la plenitudinea harului în Hristos este dovada că prin Botez omul a primit în sine însuși amprenta (*hypotypose*) filiației lui Hristos, că el a fost adoptat prin harul Treimii ca să poată intra, prin rugăciune, în libertatea mărețată a fiilor lui Dumnezeu, care și-au manifestat asemănarea lor în comuniunea personală cu Părintele Ceresc.

Această sinergie, ipostatică prin har, și-a găsit aplicabilitate practică și în rugăciunea inimii care îl înrădăcinează pe creștinul botezat în însăși taina *Numelui* lui Iisus. Sfântul Irineu de Lyon identifică această *perihoreză* ca fiind raportul între lumina ca har și filiația baptismală: „lumina paternă se răspândește în trupul Domnului nostru și prin Trupul Lui, vine până la noi, și așa omul ajunge la nestricăciune fiind îndreptat spre lumina Tatălui”³¹.

Dar, adopția filială nu este o demnitate dobândită o dată pentru totdeauna. Se poate pierde, sau se poate dezvolta prin continuarea împărtășirii succesive cu celelalte Taine Sfinte. Ea este doar o comuniune baptismală cu Părintele Ceresc care a mobilizat în Botez toate energiile naturale ale omului în vederea dobândirii asemănării dinamice cu El.

„Înfierea ne-o hărăzește, dăruindu-ne după har nașterea cea mai presus de fire, de sus, prin Duh. Pe aceasta o păzește și o păstrează, împreună cu Dumnezeu, libera voință a celor ce s-au născut, cultivând cu dragoste adevărată harul dăruit și sporind prin împlinirea sârguincioasă a poruncilor frumusețea dăruită prin har și înaintând prin golirea de patimi atâta în dumnezeire, cât S-a golit pe Sine Cuvântul lui Dumnezeu de slava maiestății Sale, pentru mântuirea noastră, făcându-Se cu adevărat om”³².

Concluzii

Botezul este *Taina vieții veșnice* care prin apă renaște și restaurează firea umană făcând-o părtașă morții și Învierii lui Hristos. Este Taina care dă vieții uma-

³⁰ Bernard Sesboüé, *Invitation à croire. Des sacraments crédibles et désirables*, Les Éd. du CERF, Paris, 2009, p. 87.

³¹ Sfântul Irineu de Lyon, *Adversus Haeresis*, IV, 20, 2.

³² Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*, trad. D. Stăniloae, *Filocalia*, vol. II, EIBMBOR, București, 2008, p. 309.

Misiunea baptismală ca înfiere duhovnicească și fundament al identității creștine

ne consistența transcendenței. El nu se rezumă doar la entitatea psihică, afectivă sau intelectuală a omului, ci este deschidere spre eternitate prin Revelația Sfintei Treimi în firea umană. Acum se intră în familia eclezială ca într-o *familie dumnezeiască*. Aceasta este splendoarea Botezului a cărui săvârșire aduce mereu izvor de bucurie veșnică.

Prin Botez se face intrarea omului în Biserică, încorporarea în Trupul lui Hristos și numai prin el se poate primi harul dumnezeiesc și îndumnezeitor al mântuirii pe care Mântuitorul ni-l transmite prin firea Sa umană restaurată ca fundament al creșterii noastre și a dobândirii staturii bărbatului desăvârșit (*Ef 4, 13*).